

ÅRSRAPPORT FRA PROGRAMSENSOR

Navn: Astrid M. Richardsen

Programsensor for:

- Det psykologiske fakultet, Universitetet i Bergen
- Master i psykologi

Rapporten gjelder perioden: 2017-2018.

Programsensor er bedt om å gjøre en vurdering av en revisjon av et av fordypningsområdene på masterstudiet: Sosial- og kognitiv psykologi (tidligere 'generell psykologi' innen studieretningen psykologisk vitenskap). Det skal gjøres en vurdering av

- a) hvorvidt studieprogrammet viser tydelig nok til ulike arbeidsfelt og mulige relevante yrker,
- b) hvorvidt mulige arbeidsfelt bør skisseres tydeligere eller mer spesifikt,
- c) hvorvidt de skisserte arbeidsfeltene står i forhold til den type yrker det er realistisk at disse kandidatene får kompetanse til å jobbe innenfor, og
- d) hvorvidt det vil være etterspørsel etter fullførte kandidater i disse yrkene.

Rapport 2018

Masterprogrammet: Studiestruktur og retninger

Masterprogrammet i psykologi fører fram til graden master i psykologi. Studiet har tre studieretninger; arbeids- og organisasjonspsykologi, sosial- og kognitiv psykologi, og adferds- og nevropsykologi. Studiet kvalifiserer for ulike typer arbeid der informasjonskompetanse, kritisk tenkning, formidling og evne til å arbeide både selvstendig og i team, og skal også danne grunnlag for videre fordypning (PhD-studium og annen forskning i psykologi).

Studieretningen i *arbeids- og organisasjonspsykologi* har fokus på forskningsbasert kunnskap om hvordan en kan forstå og utvikle enkeltmennesker, grupper og organisasjoner i en arbeidsmessig sammenheng. Det fokuseres spesielt på rollen som endringsagent, og på kartleggings- og intervensjonsmetoder for leder-, gruppe- og organisasjonsutvikling.

Studieretningen i *adferds- og nevrovitenskap* skal gi studentene kunnskap om basal og anvendt nevrovitenskap i sammenheng med adfers- og kognisjonsforskning. Retningen har fokus på forskning og går i dybden på vitenskapelige teorier, metoder og funn innenfor feltet. tradisjoner, nytenkning, metoder og bruk av analytiske verktøy i faget.

Studieretningen i *sosial- og kognitiv psykologi* representerer en revisjon av den tidligere studieretningen i psykologisk vitenskap med fordypning i generell psykologi. Den nye studieretningen i *sosial- og kognitiv psykologi* skal gi studentene en grundig forståelse av prosesser og mekanismer som former vår adferd som enkeltindivid og i grupper. Studentene vil i følge beskrivelsen være i stand til å håndtere sentrale utfordringer i samfunnet, slik som spørsmål knyttet til global og teknologisk utvikling; kulturmøter, integrering og konflikt; klimaendringer og bærekraft; samt sikkerhet og beredskap.

De tre studieretningene har delvis felles kursinnhold i første studieår. Felleskursene er to 15 studiepoengs kurs; det ene heter 'Perspektiver i psykologisk vitenskap' (MAPSYK 301) og tilbys i semester 1, og det andre er 'Forskningsmetoder' (MAPSYK 302) som tilbys i semester 2. Det første kurset skal gi studentene en oversikt over teoretiske perspektiver og analysenivå i psykologi; og omfatter biologisk, kognitivt og sosialt/kulturelt perspektiv. Kurset i forskningsmetode skal gi studentene oversikt over og forståelse av forskningsdesign samt kvantitative og kvalitative forskningsmetoder. Kursene skal foreberede studentene til å gjennomføre masteroppgaven, men også generelt til å kunne gjennomføre forskningsprosjekter i tråd med gjeldende etiske standarder og retningslinjer.

I hvert av de to første semesterene har studentene også et 15 studiepoeng fordypningsfag knyttet til den av de tre fordypningene som er valgt. For retningen i sosial- og kognitiv psykologi tas i første semester et kurs som heter 'Anvendt sosial- og kognitiv psykologi: Menneskelige faktorer i kritiske situasjoner og kulturelt mangfold i samfunn og arbeidsliv' (MAPSYK 303). I følge kursbeskrivelsen skal dette kurset gi studentene forståelse av sosiale og kognitive fenomen og mekanismer som er relevant for en rekke områder i samfunnet. Kurset tar for seg to brede bruksrettede felt innenfor sosial- og kognitiv psykologi. Fagfeltet *menneskelige faktorer i kritiske situasjoner* spiller inn i situasjonar der liv, helse eller

grunnleggende verdier er truet. Fagfeltet har hovedfokus på individuelle, teambaserte og kontekstuelle forhold som vil kunne påvirke individ, samhandling og yteevne i situasjoner som foregår under risikofylte og komplekse situasjoner. Undervisningen vil omfatte problemstillinger knyttet til sikkerhet, risiko og HMS i samfunnsområder som offshore, maritim næring, helsevesen og operative settinger som politi, militæret og beredskap. Fagfeltet *kulturelt mangfold i samfunn og arbeidsliv* tar for seg psykologiske perspektiver for å forstå samhandling mellom individer med ulik etnisk/kulturell bakgrunn i samfunns- og arbeidsliv. Et særskilt fokus vil være utfordringer som kan oppstå på arbeidsplassen og hvordan ledelsespraksis og organisasjonsarbeid kan tilpasses en flerkulturell kontekst. Kurset dekker også mer grunnleggende sosial- og kognitiv vitenskap, som persepsjon og forståelse, mentale modeller, kulturell påvirkning og gruppedynamikk.

I vårsemesteret tas kurset 'Forskningsperspektiv innenfor sosial- og kognitiv psykologi: Kultur, bærekraft og turistopplevelsen' (MAPSYK 304). I følge kursbeskrivelsen er dette kurset ment å gi studentene kunnskap om hvordan mennesker oppfatter og vurderer omverdenen, for å kunne møte noen av utfordringene i dagens samfunn, for eksempel hvordan man som menneske stiller seg til endring, kompleksitet, risiko og globalisering. Også her dekker kurset psykologisk vitenskap for to brede fagfelt. Fagfeltet *videregående kognitiv psykologi* gir innsikt i faktorer som påvirker grunnleggende kognitive fenomen, som persepsjon, kategorisering, tenkning, problemløsning, beslutningstaking, intuisjon og metakognisjon. Studentene vil bli kjent med hvordan kultur, språk, og forholdet mellom bevisste og ubevisste prosesser kan forme kognisjon. Kurset dekker både grunnleggende prosesser (som forståelse av tid, rom og årsaksforklaring) og adferd i komplekse situasjoner (som spørsmål om klimaendringer). Fagfeltet skal dermed ha relevans for å forstå kognitive prosesser i det moderne samfunnet, som kjennetegnes av endring og globalisering. I fagfeltet *turistopplevelse* vil turismen bli brukt som eksempel på en empirisk arena for å studere psykologiske fenomen og teorier, og gi en fordypning av sosialpsykologiske og kognitive tilnærmingar for å forstå ulike aspekter av turistopplevelser, som persepsjon av terrorrisiko, holdninger, motiver, tanker, emosjoner og beslutninger mht miljøvennlig reiseatferd. Kunnskap om disse temaene er viktige for å legge til rette for bærekraftig utvikling av turistnæringen.

I det siste studieåret er studentene knyttet til en av fakultetets forskingsgrupper og vil kunne velge mellom å skrive en 60 sp eller 30 sp masteroppgave. De som skriver 30 sp

masteroppgave, må ta forhåndsgodkjente valgfag tilsvarende 30 sp. Slike valgfag kan gjennomføres ved godkjente læresteder i utlandet.

Programsensurs vurdering

Revideringen av masterstudiet består i realiteten av to endringer. Den ene er en tydeliggjøring av en tidligere fordypning, generell psykologi, til en egen studieretning i sosial- og kognitiv psykologi. Den andre endringen er at man har slått sammen fire eksisterende 7.5 sp kurs til to 15 sp kurs. Innholdet i fordypningen/studieretningen er dermed ikke endret vesentlig, selv om strukturen er endret og har blitt mer tydelig.

Sammenslåingen av kurs bærer preg av akkurat det, i både MAPSYK 303 og MAPSYK 304 ser man at innholdet er delt i to områder, de områdene som enkeltkursene hadde før. Det er for så vidt ikke noe i veien for at man bruker allerede velutviklede temaområder i en omstrukturering av programmet, så lenge disse temaene har en naturlig sammenheng. Man kan se at det er gjort et tydelig forsøk på å finne en felles plattform for hvert av kursene, men resultatet er ikke helt overbevisende. Det er vanskelig å finne felles prosesser og mekanismer involvert i operativ psykologi og flerkulturelt samarbeid og integreringsarbeid (MAPSYK 303). De kognitive prosessene involvert i kritiske situasjoner (for eksempel 'situational awareness', analytisk tenkning, beslutningstaking og yteevne under press) vil sannsynligvis være nokså forskjellige fra kognitive og sosiale prosesser nødvendig i flerkulturelt integreringsarbeid (for eksempel kulturforståelse, holdninger og samhandling). Også i det andre kurset (MAPSYK 304) bærer sammenslåingen preg av pragmatisme heller enn en enhetlig fokus på sosiale og kognitive prosesser. Det ene temaet, videregående kognitiv psykologi, gir innsikt i grunnleggende kognitive faktorer, mens det andre temaet, turistopplevelser, er svært spesifikt. Riktignok er dette tenkt som en arena for å illustrere sosialpsykologiske og kognitive fenomen, men man sitter likevel igjen med et inntrykk av to nokså ulike temaområder for dette kurset også.

Mål og innhold for denne studieretningen er nokså bredt definert. Som tidligere skissert, skal studentene etter endt utdanning kunne forholde seg til spørsmål om global og teknologisk utvikling; klimaendring og bærekraft; kulturmøter, integrering og konflikt; vurdering av sikkerhet og risiko; menneskelige feil i krisesituasjoner; HMS; samt turistnæringens utvikling. I lys av dette vil programsensor prøve å vurdere de spørsmål som instituttet har skissert for rapporten i 2018.

Viser studieprogrammet tydelig nok til ulike arbeidsfelt og mulige relevante yrker?

Programsensurs vurdering er at studieretningen er definert så bredt at det er vanskelig å få en klar kunnskapsprofil. Det sies om studieretningen at studiet kvalifiserer for å jobbe både i offentlig og privat sektor, er relevant for arbeid i akademia, offentlig forvaltning, helseforetak, og skoleverk. Dette er nokså generelt, og det er vanskelig å se eksakte arbeidsområder og yrker denne retningen kan forberede studentene til. Noen områder gir seg imidlertid klart, for eksempel arbeid innenfor operativ psykologi, der risikovurderinger, arbeid for å skape sikkerhetsklime, og forståelse for kognitive prosesser i komplekse situasjoner vil være relevant. Dette er relatert til arbeid innenfor HMS i ulike arbeidsfelt. Også flerkulturelt arbeid, integrering og konflikthåndtering er et klart definert kompetanseområde innenfor denne studieretningen. Med stadig større mobilitet av befolkningsgrupper og flyktningssituasjonen i Europa og verden forøvrig, vil det sannsynligvis være behov for kompetanse innenfor dette området. Turistopplevelsens psykologi er et ganske spesifikt og kanskje utradisjonelt område, og det er litt uklart hvilke karrieremuligheter masterstudentene vil kunne ha innenfor dette feltet. Kanskje burde dette være nærmere knyttet til markedsføring og kompetanse innen salg heller enn kognitiv psykologi. Innenfor andre foreslåtte arbeidsområder som global og teknologisk utvikling, klimaendringer og bærekraft er det kanskje noe mer tvilsomt om studentene vi ha tilstrekkelig kompetanse. Det er også noe overlapp med studieretningen i arbeids- og organisasjonspsykologi, spesielt der man snakker om forståelse av individer og grupper, håndtering av endring og konflikter, ledelsespraksis og organisasjonsarbeid samt globalisering.

Bør mulige arbeidsfelt skisseres tydeligere eller mer spesifikt?

Dette spørsmålet er vel kanskje det samme som det foregående, og min vurdering er at man bør gå noen runder til for å gi studiet en klarere profil og dermed tydeliggjøre mulige arbeidsfelt og relevante yrker.

For å svare på de siste to spørsmålene, ble det gjort et søk over ledige stillinger listet på FINN.no og på NAV sine jobbsider. Det er flere tusen ledige stillinger listet på hver av disse nettstedene, og det er ikke mulig å få en full oversikt over alle stillinger som kan være aktuelle for disse kandidatene. Jeg tok derfor et skjønnsomt utvalg av stillinger innenfor noen kategorier som til dels tilsvarer de kompetanseområdene som fullførte kandidater skal inneha. På NAV sine sider ble det gjort søk under følgende kategorier (totalt antall stillinger i parentes): Handel, kundeservice, restaurant og reiseliv (2315); Kultur, religiøst arbeid, idrett

og informasjonsformidling (279); Service- og sikkerhetsarbeid (794); og Transport, logistikk, kommunikasjon og IT (1061). Et utvalg av stillinger innenfor disse kategoriene ble gjennomgått. På FINN.no ble det gjort et søk på følgende stillingskategorier:

Forretningsutvikling og strategi (132); IT utvikling (615); og rådgivning (447). Disse tre kategoriene ble videre spesifisert innenfor bransjene konsulent og rådgivning; kraft og energi; offentlig administrasjon; olje og gass; og annet. Det resulterte i en liste av 515 ledige jobber. En gjennomgang av et utvalg av stillingene fra disse to nettstedene kan danne et inntrykk av hvilke yrker/bransjer studentene fra denne fordypningen vil kunne gå inn i, men kan jo ikke danne grunnlag for sikre prediksjoner om relevans og fremtidige behov.

Står de skisserte arbeidsfeltene i forhold til den type yrker det er realistisk at disse kandidatene får kompetanse til å jobbe innenfor?

Resultatet av søket på ledige jobber gir følgende generelle inntrykk. Når det gjelder teknologi og utvikling, er det en god del ledige stillinger som krever kunnskap på Masternivå. Imidlertid krever mange av disse stillingene spesialkompetanse som utdanning innenfor IT og IT systemer. Mange stillinger innen dette feltet omfatter også markedsføring og salg, som ikke ligger inne i kompetanseprofilen til studieretningen. Når det gjelder operativ psykologi, sikkerhet og beredskap, finnes det stillinger innenfor politi, forsvaret, kystverket, og ulike industribedrifter, kraftleverandører og selskaper som spesialiserer seg innenfor sikkerhetstjenester. Mange av disse jobbene krever relevant spesialutdanning, som for eksempel ingeniørfag eller politihøgskole, eller mange års erfaring innenfor sikkerhetsarbeid, og det er nesten ingen stillinger som er spesifisert innenfor HMS arbeid. Imidlertid ligger HMS arbeid inne som ansvarsområde i en del HR stillinger. Noen ytterst få stillinger i ulike kommuner etterspør klimarådgivning, rådgivning innenfor samfunn og næringsutvikling, og bærekraftig utvikling og innovasjon, men svært få av disse refererer spesifikt til for eksempel turistnæringen. Når det gjelder turistnæringen, ble kun en utlyst stilling som reiselivsdirektør funnet, og i tillegg til ansvar for å posisjonere og utvikle det aktuelle selskapet som leverandør for turistopplevelser i regionen, omfattet stillingen også operativt salgs- og markedsarbeid. En del kommunale stillinger søker etter kommunikasjonsrådgivere som skal bidra med gode informasjonstjenester til innbyggere og skape god dialog mellom innbyggere, politikere og næringsliv. Her kan muligens kompetanse innenfor miljø og bærekraftig utvikling fra denne studieretningen være aktuell, men noen av stillingene innen kommunikasjon krever også faktisk journalistbakgrunn. Når det gjelder flerkulturelt arbeid og integreringsarbeid fant jeg kun en relevant stilling som integreringskonsulent i kommunal sektor. Imidlertid er det også

noen stillinger som kan omfatte integreringsarbeid og utviklingsarbeid med barn og unge i en del religiøse og humanitære organisasjoner, som for eksempel Fredskorpset, Kirkelig felleståd, Frelsesarmeen, Unicef, osv.

Vil det være etterspørsel etter fullførte kandidater i disse yrkene?

Dette er et spørsmål som det er vanskelig å svare på ut fra de trendene som gir seg i en kursorisk gjennomgang av ledige stillinger. Slik jeg leser arbeidsmarkedet akkurat nå, er det noe tvilsomt om det er stor etterspørsel etter fullførte kandidater med den kombinasjonen og bredden i kompetanse som skisseres i studieretningen. Det er en del stillinger som kan passe, men det er umulig å gi et entydig svar. For å få en bedre ide om etterspørsel vil det være en god strategi å rådføre seg med kommuner og privat næringsliv for å få deres syn på programmet og kartlegge deres fremtidige behov.

Konklusjon

Programsensur har vurdert et forslag til revisjon av en av studieretningene innenfor masterprogrammet i psykologi, retningen i sosial- og kognitiv psykologi. Revisjonen består i hovedsak av en omorganisering av programmet og sammenslåing av kurs. Sammenslåingen av fire eksisterende kurs til to større kurs er gjort under en paraply med fokus på kognitiv psykologi. Denne sammenslåingen bærer fortsatt preg av innholdet til de gamle kursene. Det er forståelig at man ønsker å benytte de fagressursene man har på arbeidsstedet, men denne revisjonen har så langt ikke evnet å overbevise om at dette er et nytt og forbedret program. I tillegg er sammenhengen mellom fagområdene som dekkes innenfor studiet – grunnleggende kognitive prosesser, operativ psykologi, kulturelt mangfold og turistopplevelsens psykologi – ikke intuitivt åpenbar. Det kan synes som om studieretningen favner for bredt til å vise tydelig til arbeidsfelt og relevante yrker. En kursorisk gjennomgang av ledige stillinger og mulige arbeidsfelt indikerer at det finnes relevante stillinger for ferdige kandidater, men faren er at de ikke vil inneha nok spisskompetanse på relevante områder, gitt bredden i fagprofilen til studieprogrammet.

Jeg tror programmet kan forbedres vesentlig ved at man foretar en ny og kritisk gjennomgang av kursporteføljen med tanke på å gi denne retningen en tydelig og enhetlig fagprofil, samt konsulterer med offentlig forvaltning og privat næringsliv for å få informasjon og tilbakemelding på hvordan studieretningen vurderes yrkesmessig og hva bedriftene vurderer som fremtidige behov for kompetanse.

Til slutt vil jeg presisere at helhetsinntrykket for masterprogrammet i psykologi er at det har en god organisering. Det er positivt at man legger opp til felles undervisning for metodekunnskap, og så tilbyr ulike fordypninger i sentrale fagretninger. Jevnt over bærer programmet preg av høy kvalitet og god gjennomføring.

Jeg takker for oppdraget som programsensor, det har vært både interessant og lærerikt å jobbe med programmet i de årene jeg har hatt rollen.

Oslo, 15.02.2018

Astrid M. Richardsen, Ph.D.
Professor i organisasjonspsykologi
Handelshøyskolen BI